

De Führer en de illusionist

toneelstuk

In de lente van 1945, in een Berlijns theater, schuilen acht vrouwen – hun mannen zitten aan het front – voor de naderende Russen. Eén van hen is een joods meisje, de dochter van de beroemde illusionist en variété artiest Erich Jan Hanussen, die in 1933 werd vermoord. Ooit was hij de “hoftovenaar” van de nazi’s en zou hij – als jood - niet alleen de doorbraak van Hitler, maar ook zijn ondergang voorspeld hebben. Om de angst op afstand te houden besluiten de acht actrices het verhaal van Hanussen te spelen...

“De Führer en de illusionist” is een avondvullend historisch drama, gebaseerd op feiten. Het wordt gespeeld door acht vrouwen. Geen decor, wel zetstukken.

Het stuk heeft goede actrices en een dito regisseur nodig.

Opvoeringsrechten Nederland: 75 euro.

ROLVERDELING:

HANNAH: dochter van Hanussen (een jonge meisjesachtige vrouw in een variété-pakje).

FRAU WEISS / HANUSSEN: theaterdirectrice (mantelpak jaren dertig) / goochelaar in smoking ("pitteler").

INGRID / DE MOEDER VAN HANNAH: actrice in lange witte kanten jurk (als van een spookverschijning); duidelijk een toneelkostuum.

KÄTHE / GETUIGE A.

CHRISTL / GETUIGE B.

Actrices, die de rol van het Koor vertolken; diverse personages en opinies. Zij dragen identieke kledij, zowel in hun rol als actrice als in hun rol als getuige: lange zwarte leren jas, deukhoed.

MIA: actrice, vertolkt diverse nevenrollen (SA1, rechter, opperbevelhebber van het leger, officier, zangeres); als actrice draagt zij werkkledij - voorts draagt zij de kostuums die passen bij de diverse rollen.

ANNA: actrice, vertolkt diverse nevenrollen (SA 2, aartshertog, openbare aanklager, prinses); als actrice draagt zij het maillot van een ballerina & balletschoentjes - voorts draagt zij de kostuums die passen bij de diverse rollen.

JULIA: actrice, vertolkt diverse nevenrollen (aartshertogin, grootvorst, Hitler); zowel in haar rol als actrice als in de rol van aartshertogin draagt zij een toneeljurk stijl belle époque.

DECOR:

De Bühne. Diverse zetstukken.

NOOT:

Het stuk speelt zich af in de lente van 1945 in een Berlijns theater. De flash-backs (het stuk in het stuk) spelen zich af in Duitsland en Oostenrijk, van kort na het begin van de twintigste eeuw tot in de jaren dertig.

PROLOOG

Fade in: geluiden van een bombardement; ontploffingen; geweervuur.

Fade in: licht - fade out: geluiden.

Vooraan op de scène staat Frau Weiss, handenwringend, voor de rest roerloos. Zij kijkt de zaal in. In een hoek van de scène zitten Käthe en Christl in elkaar gedoken, met de armen om elkaar heen. In een andere hoek zitten Mia en Anna naast elkaar op de grond, armen om hun knieën. Julia zit op een stoel in het midden van de scène met haar handen op haar oren. Ingrid zit op een andere stoel bij een laag tafeltje en speelt patience. Achter haar staat Hannah, over haar schouders naar de kaarten te kijken. Wanneer de geluiden zijn uitgestorven begint Hannah te ijsberen en komen alle actrices pas echt tot leven. Pas dan horen we Julia jammeren, Käthe en Christl snikken en Mia en Anna prevelend bidden.

INGRID *(kijkt op)* Het is voorbij, geloof ik.

KATHE Het gaat nooit meer voorbij.

JULIA *(jammerend)* Ik wil het niet horen! Ik wil het niet horen!

Ingrid staat op, neemt Julia's handen weg van haar oren en legt ze in haar schoot.

INGRID Het is voorbij, Julia.

CHRISTL Het gaat nooit meer voorbij.

JULIA Zijn ze dan al geweest?

INGRID Wie?

JULIA De Russen!

INGRID Nee.

JULIA Maar ze komen! Ze komen! Ze komen!

KATHE Doe haar asjeblief ophouden!

CHRISTL Over wie heeft ze het?

JULIA De Russen! Ze komen!

WEISS Wat moeten we doen?

MIA We moeten weg uit Berlijn!

ANNA Vluchten! Naar het westen!

MIA Naar de Amerikanen!

ANNA Ik wil niet in de handen van de Russen vallen!

JULIA Ze komen! Ze komen!

KATHE Doe haar asjeblief ophouden, Ingrid!

CHRISTL Ze maakt ons allemaal nog gek met dat eeuwige
gejammer van haar!

INGRID Hou op, Julia!

JULIA De Russen! Ze komen! En ze verkrachten alle
vrouwen! Ze verkrachten jong en oud, zonder onderscheid
des persoons!

Ingrid slaat haar in het gezicht.

INGRID Hou op!

JULIA Grijsaards snijden ze de keel over, de Russen!
En kleine kinderen gooien ze in het water, om te verdrinken!
En ze komen! Ze komen! Ze komen!

Ingrid slaat haar nogmaals in het gezicht.

INGRID Hou op!

Julia begint nu stilletjes te jammeren.

WEISS Wat moeten we doen?

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

MIA Anna... We moeten weg uit Berlijn, Anna...

ANNA Ja Mia... We moeten vluchten. Naar het westen.

MIA Naar de Amerikanen, Anna.

ANNA Ik wil niet in de handen van de Russen vallen, Mia.

INGRID Vluchten is onmogelijk. De SS en de Gestapo zijn overal. Ze laten je nooit door. Verraders en deserteurs worden opgehangen. We kunnen alleen maar wachten.

KATHE Alleen maar wachten...?

CHRISTL ... op de Russen...?

WEISS Nee... Nee, dat bedoelde ik niet...

INGRID Wat bedoelde u dan wél, Frau Weiss?

WEISS We moeten iets doén, Ingrid... Niet alleen maar wachten... Afwachten... We moeten de tijd...

INGRID ... doden?

HANNAH *(blijft staan)* Stilzetten. *(gaat door met ijsberen)*

WEISS ... op één of andere manier zien door te brengen... door te komen...

KATHE Frau Weiss heeft gelijk. Anders worden we gek.

CHRISTL Je hebt gelijk, Käthe. Knettergek. Wij allemaal.

WEISS We hebben ons tijdens de afgelopen jaren toch ook altijd zien te redden...? Hé Käthe...? Christl...?

Als niemand reageert:

MIA Ja, dat is waar... Toen Brecht en Reinhardt en Zuckmayer en al die andere theatergoden Duitsland verlieten,

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

pikten wij de open plaatsen in.

HANNAH *(blijft staan)* Dat was in '33... *(gaat door met ijsberen)*

MIA Wij zouden geen ontaarde kunst brengen! Wij zouden ons volksvriendelijk opstellen! Wij keken de andere kant op toen Erich Mühsam, de cabaretier, werd gelyncht in het concentratiekamp van Oranienburg!

HANNAH In '33...

MIA Wij sloten de ogen voor het feit dat Hans Otto, acteur en communist, werd doodgeslagen in een Berlijnse SA-barak!

HANNAH In '33...

MIA *(springt op)* O ja, wij hebben het altijd gered, Frau Weiss! *(blijft haar indringend aankijken)* Wij hebben ons vel altijd weten te redden!

ANNA *(stil)* Toen er geen mannen meer waren... ze zaten aan het front of ze waren gedood, gewond of krijgsgevangen gemaakt... toen er geen mannen meer waren, speelden we nog alleen vrouwenstukken... of vertolkten wij, jonge meisjes, de mannenrollen... *(giechelt)* De omgekeerde wereld... Vroeger mochten er geen vrouwen op het toneel en vulden jongetjes de vrouwenrollen in, en nu... nu...

WEISS *(tot Mia)* Je hoeft niet zo agressief te worden, Mia... We hebben toegevingen gedaan aan de nazi's, dat is juist... Maar zonder die toegevingen, zouden wij hier nu niet meer zijn... En heel die tijd hebben we ons in leven weten te houden... Is dat geen prestatie? We hebben ons door de oorlogsjaren gesleept en straks... straks is die verdomde oorlog voorbij, Mia, en dan... dan...

JULIA De Russen! Ze komen!

INGRID *(tot Julia)* Zwijg!

WEISS Toen de bombardementen op Berlijn begonnen,

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

hebben we ons theatertje ondergebracht in deze schuilkelders... En heel die tijd hebben we ons in leven weten te houden met het spelen van theater... Heel die tijd hebben we gespeeld voor een publiek, Mia... Soms voor een heel klein publiek, dat is juist... Maar toch...

KATHE Straks kunnen we spelen voor de Russen, als ze komen.

CHRISTL Misschien zullen ze ons dan sparen...

HANNAH *(blijft staan)* En de Zoo is zo mooi in de zomer... *(gaat door met ijsberen)*

KATHE *(tot Christl, over Hannah)* Wat zegt ze, Christl?

CHRISTL Ik heb het niet goed verstaan, Käthe. Ik heb haar nooit goed verstaan.

JULIA De Russen komen!

INGRID Zwijg, Julia! Zwijg!

WEISS *(kijkt naar Hannah, tot Mia)* En we hebben niet àltijd, voor àlles de ogen gesloten, Mia...

MIA *(kijkt naar Hannah, dan naar Frau Weiss)* Bedoel je... Hannah?

WEISS Ja, die bedoel ik. We weten allemaal dat ze een joodse is. We hebben haar een andere naam gegeven en we hebben haar in ons midden laten onderduiken... Zonder ons, was zij er nu niet meer, Mia...

HANNAH *(blijft staan - als in trance)* Dag leuke winkels van Unter den Linden... Dag wandelingen langs de oevers van de Spree... Dag Kurfürstendamm, waar de mensen in de zomer tot een stuk in de nacht blijven drinken en praten... Dag drukke en gezellige Potzdammerplatz... En de Zoo is zo mooi in de zomer.

KATHE Wat zegt ze?

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

CHRISTL Dat de Zoo zo mooi is in de zomer.

HANNAH Maar de Berlijners hebben van de Zoo één grote moestuin gemaakt! En ze maken brandhout van de prachtige bomen van het prachtige Grünewald!

CHRISTL *(tot Käthe)* Ik heb haar nooit goed verstaan. Eén grote moestuin, stel je voor! Soms kan ze zo... zo verwarrend zijn, vind je niet?

HANNAH In het Hansakwartier staat geen huis meer overeind! En mijn vader heeft het gezien! Hij zag de verkoolde resten van de Gedächtniskirche! En de Kurfürstendamm is nog zo breed als in mijn herinnering, zei hij! De Kurfürstendamm is nog zo breed als in mijn herinnering, maar ik zie alleen nog puinhopen en ruïnes! Puinhopen en ruïnes! Puinhopen en ruïnes!

JULIA De Russen! Ze komen!

Ingrid gaat tot bij Hannah. Ze strijkt met haar hand over Hannah's gezicht, maar Hannah lijkt het niet te voelen en lijkt haar niet te zien.

INGRID Hannah...? *(neemt haar gezicht en draait het zo dat ze Hannah in de ogen kan kijken)* Hannah!

Hannah kijkt Ingrid strak aan, ontspant dan langzaam.

HANNAH Moeder...?

INGRID Ik ben je moeder niet, Hannah... Ik ben Ingrid...

HANNAH Ingrid... Natuurlijk... Mijn moeder is dood... Omdat mijn vader... het gezien heeft...

INGRID Wàt gezien heeft, Hannah?

JULIA De Russen! Ze komen!

INGRID Wàt gezien heeft, Hannah?

HANNAH Dit... Ons... Alles... *(ze lijkt nu helemaal tot zichzelf gekomen, stapt kordaat op Frau Weiss toe)* Frau

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Weiss?

WEISS Ja, Hannah?

HANNAH U vroeg zich af of we... of we niks konden doén? Om de tijd te doden? Om niet helemààl gek te worden?

WEISS Ja, Hannah.

HANNAH Waarom zouden we geen toneel spelen, Frau Weiss?

KATHE Ja! Voor de Russen!

JULIA Ze komen!

CHRISTL Als Sheherazade... Iedere nacht een ander verhaaltje... duizend en één nachten lang... en zo lang de verhaaltjes duren... word je niet onthoofd...

KATHE ... word je niet verkracht...

CHRISTL ... word je niet opgehangen...

INGRID Voor welk publiek zouden we spelen, Hannah? Er zijn geen toeschouwers meer in Berlijn!

ANNA Er zijn geen mannen meer...

INGRID Iedereen speelt een rol nu op een schouwtoneel zoals er nog nooit één is gezien! Een spektakelstuk, geregisseerd door Cecil B. De Mille, Hannah!

HANNAH Cecil B. De Mille... Nero en de Brand van Rome...

INGRID Een schouwtoneel dat zo groot is als de halve wereldbol, Hannah! De Wereld Brandt, deel 2! (*lacht hysterisch*)

MIA De mensen komen hier schuilen... Ze zijn bang... Ze verwachten al lang geen toneel meer van ons, Hannah...

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANNAH We zouden kunnen spelen... om heel even maar... de angst te vergeten... Om de tijd... stil te zetten... Voor hen... en voor ons...

MIA Vergeten, vergeten... Wij hebben de afgelopen jaren té veel vergeten, geloof ik... En het zijn al die gaten in ons geheugen die voor al deze ellende hebben gezorgd!

WEISS Ik vind dat toch geen slecht idee van Hannah... *(tot de anderen)* Wat denken jullie ervan?

JULIA De Russen! Ze komen!

INGRID *(tot Julia)* Hou toch je mond, mens!

HANNAH *(neemt Mia bij de arm, met aandrang)* We zouden kunnen spelen om de angst van vandaag te vergeten, Mia... Maar we zouden gisteren niet vergeten, o nee... We zouden het vooràl over gisteren hebben... en over morgen... en dat zich morgen niet mag herhalen wat zich gisteren heeft afgespeeld... wat wij vandaag spelen... om de angst van vandaag te vergeten...

KATHE *(tot Christl)* Begrijp jij daar nu iets van?
CHRISTL Nee, maar het klinkt wel aardig.

ANNA Maar wat zouden we dan spelen, Hannah? Welk stuk? En wie zal het regisseren? Berthold Brecht zit al lang in Amerika! Er zijn geen schrijvers en geen regisseurs meer in Berlijn! Er zijn nog alleen jongens van veertien die vechten tegen de Russen... En ouwe mannetjes die vechten tegen de Amerikanen...

HANNAH Ik zal het regisseren.

KATHE O ja?

WEISS Waarom zou een vrouw dat niet kunnen, Käthe? Ik heb al meer dan vijf jaar lang aan de leiding gestaan van dit gezelschap en ik ben toch ook een vrouw?

CHRISTL *(over Käthe)* Ze heeft het niet over vrouwen in het algemeen. Ze heeft het over Hannah.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANNAH We zullen spelen hoe ik hier terecht gekomen ben... Bij jullie... Waarom dat zo moest zijn... Waarom wij allemaal... hiér terecht gekomen zijn.... En het stuk hoeft niet eens meer geschreven te worden... Het zit kant en klaar in mijn hoofd... Ik draag het al zo lang met me mee...

WEISS Mijn zegen heb je, Hannah. Dat weet je.

HANNAH Dan zult u mijn vader zijn, Frau Weiss. (*tot Ingrid*) En dan ben jij mijn moeder, Ingrid...

ANNA En wij? Wat zullen wij zijn?

HANNAH Luister...

Fade in: bombardementen.

JULIA De Russen! Ze komen!

Allen: freeze. Fade out: licht. Fade out: bombardementen.

EERSTE SCENE

Fade in: licht.

Trompetten en tromgeroffel, als bij een circusnummer.

Hannah komt op, maakt een zwierige buiging. Ze geeft een teken en de trompetten zwijgen. We horen nu alleen nog het roffelen van de trom, dat iets sinisters krijgt, als bij een executie.

HANNAH Op de avond van zijn dood rijdt Hanussen een hele tijd doelloos rond. Ten slotte stopt hij voor een kroeg in de nabijheid van Unter den Linden.

Ze geeft een teken. Het roffelen van de trommen stopt abrupt. Getuige A. verschijnt.

HANNAH Getuigen hebben hem daar opgemerkt. Nietwaar meneer A.?

GETUIGE A Hij probeerde zich in een donker hoekje te verschuilen, het is waar.

Getuige B. verschijnt. Hij rookt een sigaar en pukt dikke rookwolken uit, waarmee hij een rookgordijn legt rond Hannah.

HANNAH Maar de dikke blauwe rookwolken van sigaren en sigaretten konden hem niet onzichtbaar maken, nietwaar mijnheer B.?

GETUIGE B Niet voor de spiedende blikken van de twee mannen, het is waar.

HANNAH De twee mannen die hem heel die tijd hadden gevolgd.

De twee SA'ers komen op. Ze dragen een stoel tussen hen in. Ze richten zich tot Hannah.

SA 1 Meneer Hanussen...

SA 2 Wilt u zo goed zijn met ons mee te rijden, meneer Hanussen?

GETUIGE B Ze hebben zijn antwoord niet eens afgewacht.

De twee SA'ers nemen Hannah ieder bij een elleboog en doen haar neerzitten op de stoel.

GETUIGE B Ze namen hem ieder bij een elleboog en troonden hem mee naar buiten, de frisse nachtlucht in.

GETUIGE A Langs de stoep stond een zwarte wagen geparkeerd.

GETUIGE B De motor draaide.

GETUIGE A Ze stapten in.

De twee SA'ers nemen de stoel op en dragen Hannah zo over het podium.

GETUIGE A De twee mannen die Hanussen tussen zich in hadden genomen, zagen er heel onopvallend uit...

GETUIGE B ... in het Duitsland van toen.

GETUIGE A ... in hun zwarte wagen.

GETUIGE B (*tot getuige A.*) Ik durf het niet te zweren.

GETUIGE A (*tot getuige B*) Ik evenmin.

GETUIGE B Maar het zou best kunnen zijn dat ze een uniform droegen.

GETUIGE A Het uniform van Hitlers knokploegen.

HANNAH (*tot de SA'ers*) Waar brengt u me heen?

De twee SA'ers blijven staan.

SA 1 Hoe weet ze wat hij ons vroeg?

SA 2 Ze weet het niet. Ze stelt het zich zo voor.

SA 1 Hoe dan ook, wij antwoorden niet, hé?

SA 2 Wij antwoorden nooit op een vraag.

Ze 'rijden' met Hannah verder.

GETUIGE B Vanaf dit ogenblik kunnen we alleen nog raden wat Hanussen precies overkwam.

GETUIGE A Waarschijnlijk reden ze snel en behendig door de nachtelijke straten van Berlijn.

GETUIGE B De stad die aan de voeten van Hanussen had gelegen.

GETUIGE A Hij moet begrepen hebben dat hij deze straten, die hij zo goed kende, nu voor het laatst zag.

GETUIGE B In die zwarte wagen nam hij afscheid van Berlijn.

HANNAH Dag Kurfürstendamm, waar de mensen in de

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

zomer tot een stuk in de nacht blijven eten, drinken en praten.
Dag drukke en gezellige Potzdammerplatz...

GETUIGE A Ze verlieten de brede lanen, kozen een zijstraat
en daarna steeds smallere wegen. Toen sloegen ze een pad in
dat naar een dennebos leidde.

GETUIGE B Hier kwamen ze slechts traag vooruit.

GETUIGE A Op een open plek stopten ze.

SA 2 Uitstappen!

De twee SA'ers laten Hannah op de grond vallen.

Black out.

*Als het licht weer aangestoken wordt, ligt Hanussen in net
dezelfde positie als Hannah zoëven op de grond. Hannah
staat aan de rand van de scène en kijkt toe.*

GETUIGE B Zijn adem vormde ijle witte wolkjes in de
nachtlucht.

GETUIGE A Daar stond Hanussen nu.

GETUIGE B In smoking.

GETUIGE A Met zijn hoge hoed op het hoofd.

GETUIGE B De bleke halve maan gaf weinig licht en stond
zo laag aan de hemel, dat ze door de bomen haast niet te zien
was.

SA 1 Ga verder!

*Hanussen richt zich op, kijkt naar Hannah, dan naar de
SA'ers, keert hen de rug toe en loopt door, weg van Hannah.*

GETUIGE A Terwijl Hanussen hen de rug toe keerde en het
bos in liep, moet het gebeurd zijn.

*De twee SA'ers trekken hun pistolen en richten op de rug van
Hanussen.*

GETUIGE B De knokploegen van Adolf Hitler hebben Hanussen vermoord.

HANNAH Erik Jan Hanussen, mijn beroemde vader...

Licht fade out terwijl de twee SA'ers schieten.

TWEEDE SCENE

Licht fade in.

Op het podium staat een kist, die het midden houdt tussen een doodskist en een kist waarin dames worden opgeborgen die daarna door een illusionist doormidden worden gezaagd. Om de kist zit een enorme bruine strik.

Hannah en haar moeder zitten op een stoel aan weerszijden van de kist. De moeder zit te nagelbijten.

HANNAH De avond van de tiende maart 1933...

MOEDER Binnen een kwartier moet hij optreden... En hij is er nog altijd niet...

Getuigen A. en B. stormen het podium op.

GETUIGE A *(tot de moeder)* Ik heb zonet een telefoontje gekregen van bij u thuis! Uw man schijnt een zenuwinzinking gekregen te hebben. Hij kan vanavond niet optreden. Wilt u dat aan het publiek gaan vertellen?

MOEDER Maar... Wat is er dan precies gebeurd? Waar is hij?

GETUIGE A Geen vragen, alstublieft! Ik weet het ook niet. Hij is een half uur geleden vertrokken, niemand weet waarheen.

Getuige B. opent de strik. Hij doet een paar stappen terug en buigt eerbiedig het hoofd, als bij een lijk. De kist begint nu langzaam maar zeker als vanzelf open te gaan. In de kist ligt het lijk van Hanussen opgebaard.

Wanneer ook getuige A. de groet heeft gebracht, gaan beide getuigen af.

HANNAH Veertien dagen later wordt het lichaam van mijn vader gevonden in een klein dennebosje even buiten de stad. Hij werd getroffen door drie kogels.

MOEDER Vader heeft schulden gemaakt, Hannah. Alles wat we hebben is voor de schuldeisers.

HANNAH Ons huis aan de Lietzenburgerstrasse?

MOEDER Voor de aasgieren.

HANNAH Ons jacht? Onze auto's...?

MOEDER Ze duiken op van alle kanten.

HANNAH Maar van vaders moordenaars ontbreekt ieder spoor!

Getuige A. springt op het podium, een krant in de handen.

GETUIGE A Hier zie! In vette koppen op de eerste pagina! Zijn schuldeisers hebben hem vermoord!

Getuige B. verschijnt aan de andere kant van het podium, een krant in de handen.

GETUIGE B Maar hier staat dat er nog een dure ring om zijn vinger zat!

MOEDER Wat moeten we nu geloven?

GETUIGE B In zijn portefeuille stak nog heel wat geld! Er kan dus geen sprake zijn van roofmoord!

MOEDER Van wat dan wel?

GETUIGE B Van politieke moord! Voor de communisten was Erik Jan Hanussen een gevaarlijke handlanger van Adolf Hitler! Het zijn de communisten die hem in een hinderlaag hebben gelokt en vermoord!

HANNAH *(springt op)* Het is niet waar! Jullie journalisten zijn net zo bang voor de bruinhemden van Hitler als wij! Jullie moeten dat schrijven! *(wendt zich tot haar moeder)* Wij

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

weten wel beter, hé?

Getuige B. gaat af.

MOEDER Nu ze vader vermoord hebben, zijn ook wij niet veilig meer. Misschien geloven de nazi's dat ook jij en ik op de hoogte zijn van hun vuile zaakjes.

Fade in: treurmuziek.

GETUIGE A (*tot moeder*) Hitler wil een staatsbegrafenis voor uw man.

MOEDER Dan vluchten we dàarna.

GETUIGE A Een militaire kapel moet treurmuziek spelen voor een rouwende menigte. Er moeten vrienden en bekenden zijn, bewonderaars en bewonderaarsters.

De twee SA'ers draperen een hakenkruisvlag over het lijk van Hanussen.

HANNAH Haal die vlag weg!

MOEDER Ssst!

HANNAH Ik wil ze niet zien!

MOEDER Laat er, in je herinneringen, dan geen vlag zijn, Hannah...

SA 1 De Führer die alle Duitsers een nieuw Duitsland wil geven, zal het woord voeren aan zijn graf!

SA 2 Want Erik Jan Hanussen was één van die mensen, die hem hebben geholpen het nieuwe Duitsland tot stand te brengen!

Treurmuziek gaat over in militaire marsmuziek. Uit de kist begint nu langzaam maar zeker Hanussen te verrijzen, maar Hannah en de moeder zien het niet, want zij hebben zich afgekeerd.

HANNAH Moeder en ik probeerden dit nieuwe Duitsland

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

te ontvluchten... Maar we werden gesnapt... Ik slaagde erin te ontsnappen en dook onder... Moeder verdween in een concentratiekamp...

MOEDER Zal de waarheid over het leven en de dood van mijn man ooit gekend worden? Was Erik Jan Hanussen een wondermens of een oplichter?

HANNAH Mijn vader was geen van beide.

MOEDER Was Erik Jan Hanussen een nazi of een communist?

HANNAH Mijn vader was een goochelaar. Hij was voor het variété. Voor de verscheidenheid. Daarmee is alles gezegd.

Fade out: licht en muziek.

DERDE SCENE

Fade in: licht.

Drie stoelen en een tafel suggereren een huiskamer. Het gezin Hanussen - vader, moeder, dochter - zit aan tafel.

HANNAH *(tot publiek, als terzijde)* Hij kan vertellen, mijn vader... Bij valavond...

Het licht dimt.

HANNAH ... als het een beetje stormt...

Fade in: storm.

HANNAH ... en als de wind onheilspellend rond het huis giert...

Hanussen zet een kaars op tafel en steekt ze aan.

HANUSSEN Als kind raakte ik gefascineerd, werkelijk gefascineerd door een film... Van Cecil B. De Mille... Over keizer Nero... En over de brand van Rome...

HANNAH Kijk naar zijn ogen...

HANUSSEN Drie keer kort na elkaar ging ik die film bekijken. 'Wat Nero kan, kan ik ook!' dacht ik. En samen met enkele andere kwajongens stal ik een paar blikken petroleum en verf. (*hij speelt nu voor wat hij vertelt, kaars in de hand, schilderend*) We schilderden het woord 'Rome' op de muren van een bouwvallige schuur en staken ze in brand. Met een viool onder de arm klom ik op een ladder.

HANNAH Luister naar zijn stem.

HANUSSEN (*klimt op tafel, kaars in de hand*) Net zoals keizer Nero een harp had bespeeld terwijl Rome brandde, speelde ik viool terwijl de vlammen aan het droge hout van de schuur likten...

MOEDER Je zult wel een flink pak slaag gekregen hebben? Zo'n schuur in brand zetten...

HANUSSEN (*daalt af*) Het was maar een kwajongensstreek! En het was mij heus niet dààrom te doen...

HANNAH Waarom dan wel, papa?

HANUSSEN Ik spéélde... een rol... Enkele ogenblikken wàs ik keizer Nero en zag ik geen schuur, maar de hele stad Rome branden.

Fade out: storm.

HANNAH (*terzijde*) Mijn vader... de geboren toneelspeler.

HANUSSEN Niemand hoeft te weten dat mijn echte naam Herschel Steinschneider is. Ooit gehoord van een beroemd artiest die luistert naar de naam Herschel Steinschneider, Hannah?

HANNAH Nee... Maar ik had wel graag mijn grootouders gekend.

HANUSSEN Je grootvader was een joods koopman. Maar niemand hoeft dat te weten.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

MOEDER Ik ben joods.

HANUSSEN Maar niemand hoeft dat te weten. Bij het variété speelt afkomst geen rol. Toen ik zestien werd, zat ik al bij het circus. Als leeuwentemmer!

Fade in: circusmuziek. Spot op Hanussen die met een imaginair zweepje in de hand een imaginaire leeuw bezweert - en dit vooral doet met zijn starende ogen.

HANNAH *(tot publiek)* Soms vraag ik me af wat hij verzint en wat echt gebeurt is. Maar als hij vertelt, heeft dat geen belang meer.

HANUSSEN Ik ben niet bang!

HANNAH Zijn gebaren doen je de rest van de wereld vergeten. Hij dwingt je te geloven in zijn verhalen. Zo lang ze duren.

HANUSSEN Ik vertrouw op mijn demonische blik!

MOEDER *(tot publiek)* Als hij je strak aankijkt, is het alsof zijn ogen van kleur veranderen...

HANNAH Ze hypnotiseren je...

MOEDER Die duistere, die gloeiende ogen...

Hanussen fixeert nu het publiek.

HANUSSEN Koest maar, schatjes... Koest maar... Braaf hoor... Ja... Brààf...! Want vergeet het niet, hé... Vergeet het niet, schatjes... Als jullie brutaal zijn, zal ik nog brutaler zijn!

HANNAH Tegen mij is hij altijd zeer lief. Ik heb nooit een pak slaag van hem gekregen, zelfs niet als ik het verdiende.

Fade out: circusmuziek en spot.

HANUSSEN *(tot Hannah)* Ik zocht een baantje als operazanger bij een rondreizend gezelschap, zag een flink

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

stuk van de wereld, werd zanger in een Weens café. Daar leerde ik een man kennen die beweerde dat hij gedachten kon lezen. Een heuse telepaat! Hij gebruikte er niet eens een truuk voor, beweerde hij!... Ooit zou ik dat ook kunnen...

HANNAH *(tot publiek)* Als hij iets écht graag wil, dan slaagt hij daar ook in, mijn vader...

HANUSSEN In Berlijn werd ik kelner in café Nachtsiel. Ik moest de gasten onbeschoft behandelen. Dat was de allernieuwste sensatie in de stad. Het kostte me weinig moeite. Op populaire deuntjes verzong ik beledigende versjes op de gasten die binnenkwamen.

Fade in: cabaret-muziek.

Hanussen neuriet op de muziek:

*U hebt wat van een serpent, mevrouw
uit het Oude Testament.
Dat zie je zo, daar is niks aan, meneer,
uw vader was een baviaan.
Stokken en stenen, geacht publiek,
breken je benen.
Maar met een simpel woord, geacht publiek,
pleeg je de perfecte moord!*

Fade out: muziek.

HANUSSEN Ze waren verrukt!

*De getuigen A. en B. delen in de zaal allerlei voorwerpen uit
aan de toeschouwers: met zand gevulde handschoenen,
augurken met spelden erin, natte sponzen...
Een klok begint twaalf maal te galmen, het licht dimt.*

HANNAH Klokslag middernacht gaat hij hen voor naar een stikdonkere kamer, waar hij hen allerlei voorwerpen aanreikt. Met zand gevulde handschoenen, augurken met spelden in, natte sponzen en zo... Met een akelige stem vertelt hij daarbij de gruwelijkste dingen. *(giechelt)* Hij deed het zo goed dat hij er zélf misselijk van werd!

HANUSSEN *(met akelige stem, hypnotisch - terwijl hij alleen*

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

nog zichtbaar blijft in een spot) Sluit de ogen, juffrouw... En ook jij, jongeman... Sluit je ogen en voel wat je in de handen wordt gestopt... Het kadaver van een rat, juffrouw... Niet meer of minder dan het rottende kadaver van een rat... Ogen dicht, jongeheer! Ogen dicht!... Voel je de stugge staart, juffrouw? Voel je de zachte pels, de mieren en de maden die in de holle oogkassen wriemelen? Steek je vinger maar in de oogkas, jongeheer... Ja, doe maar... Doe maar... Voel je de mieren en de maden wriemelen? Voel je de blinkende botten door het rottende vlees? Ruik je de kadaverstank, juffrouw?... De haren van de vieze vette rat in je poezelige handjes... de heren van de vieze vette dode rat... zijn groen beschimmeld en er zitten vliegen op het half weggevreten vlees... Een spoor van etter loopt over dat melaatse vlees waarin witte wormen nestelen en een geelachtig pus druipt tussen de zwarte tanden vandaan, op je poezelige handjes, lieve juffrouw... En de mieren en de maden worden uitgespuwd door de kauwende kaken van het... ding... en gaan nu over je poezelige handjes wriemelen, juffrouw, over je poezelige handjes en over je blanke armen en...

MOEDER Stop!

Het wordt weer licht.

Fade in: cabaret-muziek van rond de eeuwwisseling.

MOEDER Ik kan er niet tegen.

HANUSSEN Maar...

MOEDER Vertel liever over de goocheltruuks die je daar ook leerde.

Hanussen haalt de schouders op en neemt zijn hoge hoed.

Spot op Hanussen, die eieren uit zijn hoge hoed tovert, op het ritme van de muziek.

HANUSSEN (*zich omdraaiend, tot de moeder*) Nu goed? (*tovert verder*) Op een avond... (*vindt niks in zijn hoed*) ... ging mijn truuk de mist in.

GETUIGE B (*vanuit de zaal*) Ahoe! Ahoe!

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANUSSEN (*tot publiek*) Ik zie jullie wel glunderen... Glunderen van genoegen omdat ik er niks van terecht breng... Omdat mijn nummer de mist ingaat... Maar wacht... Wacht maar... Let maar op... Kijk maar...

Hij graait nogmaals in de hoed, maar wanneer hij opnieuw niks te voorschijn haalt, doet hij alsof hij wél een ei tussen duim en wijsvinger heeft. En hij haalt nog een onzichtbaar ei uit de hoed, en nog één, en nog één. Nu begint hij te jongleren met de onzichtbare eieren, op het ritme van de muziek. Hij laat ze stuiteren op de grond, steekt ze in zijn mond, vangt ze bij zijn oorschelp weer op, laat ze balanceren op de toppen van zijn tenen, enzovoort. Hij doet het zo écht en zo snél dat je vergeet dat hij goochelt met lucht. De muziek bereikt nu ook een climax: hij laat de onzichtbare eieren weer verdwijnen in zijn hoed, buigt zwierig en neemt het applaus van getuige A. en B. in de zaal in ontvangst.

HANUSSEN Dank u wel! U was een fantastisch publiek!

Fade out: licht en muziek.

VIERDE SCENE

Fade in: licht en oorlogsgeluiden W.O.I, schreeuwende soldaten.

Spot op Hanussen, die verschanst zit achter een tafel die op haar kant is gezet, punthelm op het hoofd, geweer in de hand.

HANUSSEN Een paar dagen na die prachtige goocheltruuk van daarnet breekt de Eerste Wereldoorlog uit.

Hij zoekt dekking voor een fluitende granaat; na een geweldige ontploffing komt hij voorzichtig weer te voorschijn.

HANUSSEN Hier word ik écht niet goed van!

Salvo van een machinegeweer. Hanussen stort schokkend neer, alsof hij over zijn hele lichaam door de kogels werd getroffen, verliest daarbij zijn helm en geweer. Hij blijft een hele tijd roerloos liggen - net dood -, richt zich dan op.

HANUSSEN Een beetje overdreven, ik geef het toe... Maar

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

hoe dan ook, tijdens één van de eerste gevechten aan het Russische front raak ik ernstig gewond...

Hij begint zijn hele lichaam te onderzoeken.

HANUSSEN Enfin, loop ik een schampschot op.

Hij omklemt zijn linkerbovenarm.

Moeder komt op, in het uniform van een verpleegster, als jong meisje. Ze legt een kussen op de grond.

Oorlogsgeluiden fade out.

Moeder legt de tafel met het tafelblad op de grond, zodat die nu dienst kan doen als brancard. Ze legt Hanussen tussen de poten van de tafel, met zijn hoofd op het kussen, en verzorgt hem liefdevol. Hij doet weer aan overacting en lijdt zo te zien verschrikkelijke pijnen.

HANUSSEN *(als met zijn laatste krachten)* In het veldhospitaal... probeer ik de dag... van mijn genezing... zo lang mogelijk... uit te stellen... om niet opnieuw te moeten... vechten... Niet dat ik een lafaard ben... maar ik heb wel een gloeiende hekel... aan geweld... en een held... ben ik... evenmin... *(kijkt de moeder diep in de ogen)* Bovendien... zijn er ook nog... die lieve verpleegsters!

MOEDER *(onder invloed van zijn hypnotische ogen)* Met die vreemde ogen van jou... kun je iedereen kalmeren... Ook de andere patiënten... Die hypnotische ogen van jou... trekken de aandacht... van iedereen...

Hanussen richt de blik elders en lijkt nu een officier aan te trekken.

MOEDER Ze trekken de aandacht... van iedereen... en dus ook... van die hoge officier... Hij is vroeger... impresario geweest... weet je...?

OFFICIER Als wij na de oorlog samen eens een carrière in de showwereld begonnen? Jij hebt er het talent voor en ik heb de relaties!

HANUSSEN Prima idee!

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

OFFICIER In afwachting kunnen we hier achter het front alvast allerlei telepatische experimenten organiseren. Voor soldaten die gewond zijn, of met verlof.

HANUSSEN Schitterend idee!

Hij springt kwiek op.

MOEDER Dat ging zo:

*De officier blinddoekt Hanussen.
Fade in: cabaretmuziek.*

HANUSSEN Kan ik de assistentie krijgen van een willekeurig iemand in de zaal, alstublieft?

GETUIGE B *(in de zaal)* Ja hoor! Neem mij maar!

HANUSSEN Bedankt, meneer...?

GETUIGE B Zeg maar meneer B.

HANUSSEN Bedankt, meneer B.! Wilt u nu zo goed zijn ergens in de zaal een voorwerp te verstoppen?

GETUIGE B Natuurlijk!

Hij neemt zijn hoed af en verstoppt die na enig zoeken onder de stoel van een toeschouwer.

HANUSSEN Bent u klaar?

GETUIGE B Ja hoor!

HANUSSEN Dan vind ik dit voorwerp nu... voor ù... geblinddoekt... terug!

*Hanussen loopt voorzichtig, met uitgestrekte handen, de zaal in, tastend, zoekend, nog steeds geblinddoekt.
De officier, die alles heeft gezien, kucht éénmaal - precies wanneer Hanussen ter hoogte van de rij is waar de hoed werd verstoppt.*

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

MOEDER Eenmaal kuchen betekent: 'Ga naar rechts!'

Hanussen gaat naar rechts.

De officier kucht tweemaal wanneer Hanussen de persoon voorbij is gegaan, onder wiens stoel de hoed werd verborgen.

MOEDER Tweemaal kuchen: 'Naar links!'

Hanussen draait zich naar links. Op het moment dat hij vlak voor de persoon staat onder wiens stoel de hoed werd verborgen, snuit de officier zijn neus.

MOEDER Neus snuiten: 'Rechts voor jou!'

Hanussen bukt zich, neemt de verstoppe hoed onder de stoel vandaan, richt zich op en rukt triomfantelijk de blinddoek af.

HANUSSEN Was deze hoed het voorwerp dat u hier, op deze plaats, voor mij hebt verstoppt, meneer B.?

GETUIGE B Ja hoor! Bravo! Bravo! (*applaudiseert*)

Hanussen buigt, de muziek gaat naar een climax en deint dan uit. Hanussen springt terug op het podium.

HANUSSEN (*tot de officier*) We moeten het nummer nog wat beter afwerken... Ik heb een assistente nodig...

OFFICIER Dat verpleegstertje in het veldhospitaal... Ze wil graag actrice worden...

HANUSSEN (*tot de moeder*) Wil jij mijn assistente worden?

MOEDER O ja! Graag... Erg graag!

HANUSSEN (*neemt de moeder bij de hand*) Dan zal de Helderziende vanaf nu geleid worden door Stemmen uit de Wereld der Geesten, die spreken door jouw mond...

MOEDER (*sluit de ogen - als in trance*) Links... Rechts... Vooruit... Achteruit...

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANUSSEN (*tot de moeder*) Jammer genoeg zie je er een beetje te gezond uit voor een meisje dat in contact staat met de Wereld der Geesten. Ogenblikje...

Hanussen snelt naar de rand van het podium, verdwijnt en keert terug met een emmer. Hij begint haar gezicht vol witte kalk te smeren, doet een paar passen terug en bewondert zijn 'kunstwerk'.

HANUSSEN Prachtig! Net een echte Doodsbleke Verschijning van Gene Zijde!

Hannah komt even om het doek kijken en wijst naar haar moeder.

HANNAH Een paar jaar later wordt dit meisje mijn moeder.

De moeder schrijft waardig als een Doodsbleke Verschijning van Gene Zijde af, samen met de officier. Vanuit de zaal komt Getuige A. aangelopen. Hij springt op het podium.

GETUIGE A Als je nog méér succes wil hebben, Herschel, dan moet je ook je naam veranderen.

HANUSSEN Mijn naam veranderen? Waarom? Wat is er mis met mijn naam?

GETUIGE A Zeg nou zelf... Steinschneider... Dat klinkt toch niet! Nee, je moet een artiestennaam kiezen die tot de verbeelding spreekt! Wat dacht je van... Erik Jan Hanussen?

HANUSSEN Erik Jan Hanussen? En wie mag dat wel wezen?

GETUIGE A Eén of andere Deense baron... Maar dat doet er niet toe! Vanaf nu bèn jij Erik Jan Hanussen!

Licht uit. Spot op Hanussen. Hij gaat op de leuning van een stoel zitten, als op een barkruk, en vertelt aan het publiek.

HANUSSEN Ik herinner mij nog mijn eerste optreden als

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Erik Jan Hanussen... In de hofloge zaten aartshertog Leopold Salvator, zijn gemalin en de opperbevelhebber van het leger.

Spot op de aartshertog, zijn gemalin en de opperbevelhebber van het leger, die op een bankje plaatsnemen als in een soort loge.

HANUSSEN Ik was bang dat ze me opnieuw naar de loopgraven zouden sturen, als mijn optreden mislukte. Nu hadden mijn liefde en ik echter een nieuwe truuk ingestudeerd, die telepatische post heette...

Spot op de Witte Verschijning - de moeder - die naast Hanussen opdoemt.

Fade in: mysterieuze cabaretmuziek.

HANUSSEN Iemand in de zaal schrijft de naam van een andere aanwezige op een kaartje, dat in een gesloten enveloppe gestopt wordt. De Grote Helderziende - ik dus - neemt de eerste persoon bij de hand. Deze 'afzender' moet zich concentreren op de 'bestemming', wiens naam op het kaartje staat. De Grote Helderziende - ik dus - leidt de 'afzender' naar de 'bestemming' en overhandigt hem de enveloppe. Terwijl ik langzaam door de zaal stap, concentreer ik mij op de hand van de afzender die in mijn hand ligt, op zijn houding, op zijn oogopslag. Een lichte druk van de vingers, het ontwijken van een blik... kleine tekens die de Grote Helderziende - mij dus - onfeilbaar naar de bestemming leiden.

MOEDER En dan is er nog de Bleke Verschijning van Gene Zijde - ik dus -, die zo staat opgesteld dat zij de reacties van de zaal kan bestuderen en de Grote Helderziende tekens kan geven... *(schraapt de keel)*

HANUSSEN Die avond...

HERTOGIN Lakei!

GETUIGE B *(off)* Jawel majesteit!

HERTOGIN Hier komen!

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

GETUIGE B *(off)* Jawel majesteit!

Getuige B. rent naar de loge van de aartshertogin. Goed zichtbaar en met theatrale gebaren stopt de aartshertogin een kaartje in een omslag, die ze zorgvuldig sluit.

HERTOGIN Breng dit kaartje in deze verzegelde omslag naar de Grote Helderziende!

GETUIGE B Jawel majesteit!

HERTOGIN Hij zal de boodschap lezen die op het kaartje staat en de omslag overhandigen aan een toeschouwer aan wie Hare Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid - ik dus - nu begint te denken!

GETUIGE B Jawel majesteit!

De getuige B. rent met de omslag naar Hanussen.

HANUSSEN *(als een terzijde tot het publiek)* Zo wordt m'n truuk helemaal in de war gestuurd! Paniek! Zou ik die lakei zeggen dat de aartshertogin maar uit haar loge moet komen en dat ik haar dan bij de hand zal nemen? Nee, dat durf ik toch niet goed...

Getuige B. geeft Hanussen de omslag. Hanussen richt zich met de omslag in de handen tot de aartshertogin.

HANUSSEN Mag ik Uwe Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid - u dus - verzoeken zo stérk mogelijk te denken aan de persoon aan wie ik deze brief moet bezorgen?

HERTOGIN *(geconcentreerd denkend)* Ik doe mijn best! Ik doe mijn best!

Hanussen kijkt, omslag in de handen, de aartshertogin strak aan, loopt dan het podium af, de zaal in. Hij wordt gevolgd door een spot. Terwijl hij daar loopt, blijft hij naar de hofloge kijken. De moeder kijkt ook naar de hofloge en merkt dat de aartshertog en de opperbevelhebber van het leger in een geanimeerde conversatie gewikkeld zijn. Blijkbaar verkneukelen de aartshertog en de opperbevelhebber zich ergens in. De aartshertogin is nog steeds geconcentreerd.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

De moeder begint zacht en vreemd te neuriën. De muziek gaat naar een climax. Hanussen heeft het midden van de zaal bereikt, luistert naar het neuriën van de moeder, kijkt naar haar, blijft staan.

HANUSSEN Mijn intuïtie vertelt mij dat ik niet in de zaal moet zoeken.

Hij loopt naar de hofloge, blijft voor het drietal in de hofloge staan, eerst voor de aartshertogin, dan voor de aartshertog, ten slotte voor de opperbevelhebber. Op dat ogenblik schraapt de moeder nadrukkelijk de keel. Hanussen geeft de brief aan de opperbevelhebber.

HANUSSEN Heer Opperbevelhebber van het Leger! Ik moet u deze brief overhandigen namens de aartshertogin!

De opperbevelhebber neemt de omslag aan, scheurt hem open, leest het kaartje dat erin zit.

BEVELHEB Het klopt! Aan de Opperbevelhebber van het Leger, staat er op het kaartje! Aan mij dus!

De aartshertogin springt op en begint in de handen te klappen, gevolgd door de opperbevelhebber en de aartshertog. Getuigen A. en B. klappen mee. De muziek gaat naar een nieuwe climax. Hanussen buigt.

HERTOGIN Vanaf dit ogenblik kent heel Wenen u, mijnheer Erik Jan Hanussen!

HERTOG Hoort! De hele stad juicht u toe!

BEVELHEB De kranten zullen vol staan over Erik Jan Hanussen, de grote helderziende!

Licht en muziek fade out.

VIJFDE SCENE

Licht aan.

Hanussen staat in een beklagdenbankje, nonchalant handen in de zakken, recht tegenover een tafel waarachter straks zijn

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Rechter zal plaatsnemen. Naast het beklagdenbankje bevindt zich ook een getuigenbankje en een bank voor de openbare aanklager.

Hannah komt op, stelt zich opzij.

HANNAH Enkele jaren later wordt mijn vader voor de rechtbank gedaagd. Men schakelt hem dan al regelmatig in om op helderziende wijze één of andere misdaad op te lossen. Een diefstal in de Oostenrijks-Hongaarse Kredietbank, een roofoverval in Praag... Dat knapt Erik Jan Hanussen wel even voor u op!

De Rechter en de Openbare Aanklager nemen hun plaatsen in. Daarna verschijnt ook Getuige A.

GETUIGE A De heer Hanussen heeft inderdaad mijn gestolen automobiel opgespoord, dat heb ik nooit ontkend. Maar hij heeft daarvoor ook een buitensporige beloning geëist. Vijfduizend kronen! Stel u voor, edelachtbare! Vijfduizend kronen! En dan moet u weten dat hij zijn succes niet te danken heeft aan één of andere hogere telepatische gave, maar gewoon aan zijn scherpzinnigheid! Een goede detective had mijn auto even snel kunnen opsporen! En daarom, edelachtbare, daarom weiger ik een zo hoge beloning te betalen!

RECHTER In de kranten wordt u een kwakzalver en een oplichter genoemd, meneer Hanussen. En doe uw handen uit uw zakken.

Hanussen houdt zijn handen in zijn zakken.

HANUSSEN Onfeilbaar ben ik niet, edelachtbare. Dat heb ik ook nooit beweerd. Sommige journalisten schijnen te geloven dat ik een automaat ben. Een simpele druk op de knop en hop, Erik Jan Hanussen lost het op! Maar zo werkt het nu eenmaal niet...

GETUIGE A Hij is een kwakzalver! En een oplichter ook!

RECHTER Het is al goed, getuige. U mag uw mond nu wel houden... Mijnheer Hanussen... De journalisten vergelijken u wel eens met die andere wonderdoener, Adolf Hitler... U

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

beiden hebt dezelfde geboortedatum en doet u nu alstublieft die handen uit uw zakken, mijnheer Hanussen!

Hanussen reageert niet.

HANNAH *(terzijde, tot het publiek)* Dat vind ik nog het akeligste van al. Dat over die andere wonderdoener, bedoel ik.

AANKLA U wentelt zich in een stinkende poel van bedrog, Erik Jan Hanussen! Zal ik u eens aantonen hoe de stemmen der geesten, waarover u het altijd heeft, u een vette bankrekening hebben opgeleverd?

HANUSSEN U moet doen wat u niet laten kunt, mijnheer de openbare aanklager.

AANKLA U bent een charlatan en u laat misbruik maken van uw kunstjes door gewetenloze politieke avonturiers! Inderdaad is het geen toeval, edelachtbare, dat de opkomst van de helderziende goochelaar Erik Jan Hanussen samenvalt met de opkomst van die andere charlatan, Adolf Hitler! Allebei spiegelen zij de mensen een valse werkelijkheid voor!

HANNAH *(terzijde, tot het publiek)* In 1928 is Hitler nog lang niet de sterke man in Duitsland. Niemand had kunnen voorspellen welke kwaadaardige krachten hij in beweging zou brengen...

HANUSSEN Iedere magiër, maar ook iedere wereldhervormer, is een goochelaar! Als Adolf Hitler geen toneelspeler was, zou hij het nooit zo ver geschopt hebben! Ik geef toe dat ik het publiek vaak met toneelstukjes heb vermaakt! Maar wat is daar verkeerd aan? Acteren hoort nu eenmaal bij een goeie truuk!

Getuige B. neemt de plaats in van getuige A.

GETUIGE B De adviezen en voorspellingen die ik voor veel geld ontvangen heb van de magiër, waren allemaal onjuist!

HANUSSEN Tsja, de stemmen der geesten spreken nu eenmaal niet de taal van een wetenschappelijk rapport, mijn

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

beste. Het beoefenen van de wetenschap en het luisteren naar de stemmen der geesten, zijn twee zaken die niets met elkaar te maken hebben! Dat wist u toch? De professor in de scheikunde zal bijvoorbeeld verklaren dat het menselijk lichaam bestaat uit zout, kalk, eiwit en dergelijke stoffen meer. Welnu, hij heeft volkomen gelijk! Maar de grote dichter William Shakespeare zegt dat wij gemaakt zijn 'van de stof waaruit dromen bestaan'. Moeten wij die grote dichter dan een bedrieger, een oplichter, een charlatan noemen?

HANNAH Erik Jan Hanussen... toneelspeler of magiër? Of nog wat anders?

Getuige A. verlaat het getuigenbankje.

RECHTER Heeft Adolf Hitler u toevertrouwd dat hij in de politiek wil gaan?

HANUSSEN (*lacht*) Dat zal ik niet ontkennen.

RECHTER Wat hebt u daarop geantwoord?

HANUSSEN Dat hij eerst moest leren spreken. Hij heeft een afschuwelijk accent, moet u weten...

RECHTER Hebt u hem toen voorgesteld spraaklessen te volgen?

HANUSSEN Dat heb ik.

RECHTER Bij u?

HANUSSEN Wie anders kon van hem een redenaar maken, dan de grootste tovenaars van Europa, dan Erik Jan Hanussen? (*hij begint nu te spreken en te gebaren in de stijl van Hitler:*) Ik heb hem de ronkende zinnen en de theatrale gebaren aangeleerd die ik ook op het podium gebruik. Ik heb hem geleerd hoe een redevoering traag en bedachtzaam van start hoort te gaan, hoe de woorden dan stilaan over de lippen van de redenaar moeten rollen, die nu opgewonden heen en weer begint te springen... en ik heb hem geleerd hoe deze redenaar ten slotte zijn publiek dient te bedelven onder een stortvloed van zinnen!

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Fade in: redevoering Hitler met applaus en 'Sieg Heil!'-kreten.

HANUSSEN (*strekt theatraal de handen uit*) Wanneer u door applaus wordt onderbroken, herr Hitler, moet u theatraal de handen uitstrekken, als om een storm tot bedaren te brengen...

Fade out: redevoering en kreten.

HANUSSEN Nu eens zult u in een alleen voor u zichtbare verte staren, dan weer zult u de gebalde vuisten hoog optrekken of strak de zaal inkijken... (*doet het voor*) Denk eraan: wàt u zegt, heeft geen belang. De mensen moeten volledig in de ban komen van hoé u het zegt. (*als Hitler:*) Laat uw stem donderen en beven... Verhinder de mensen na te denken over wàt u zegt, omdat ze zo in beslag genomen worden door de manier wàrop u het zegt. Ze verlangen zowel van een politicus als van een kunstenaar het wonderlijke, herr Hitler. En dat is zowel uw kracht als de mijne. Wij beloven de mensen wonderen!

HANNAH En de wonderen worden nachtmerries.

HANUSSEN (*zakt in elkaar*) Ik ben geen nazi, geen communist. Ik ben een showman. Ik ben voor het variété, heren! Voor de verscheidenheid!

AANKLA Als showman hebt u het aanbod van een nazi-vereniging aangenomen, die enkele belangrijke optredens voor u heeft georganiseerd.

HANUSSEN Ja.

AANKLA Het contract werd ondertekend door graaf Wolf von Helldorf, de leider van de Berlijnse bruinhemden, de privé-soldaten van Hitler, de SA!

HANUSSEN Jaja.

AANKLA U leende Helldorf bij wijze van dank een grote som geld, waarvoor u van hem een schuldbekentenis kreeg.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANUSSEN Geldzaken interesseren mij niet, mijnheer de openbare aanklager. Dat hebben ze nooit gedaan. Ik ben een man van visioenen! Ergens in m'n hoofd hoor ik een licht scheurend geluid, moet u weten... Heel zacht, als van een lap zijde. De dingen om me heen zinken dan weg en mijn geest glipt als het ware uit m'n lichaam...

Hij valt slap, zit nu onbeweeglijk.

HANUSSEN Op zo'n moment zie ik de toekomst en lees ik de diepste gedachten van de mensen om me heen, mijnheer de openbare aanklager...

AANKLA Hebt u dan ook de toekomst van graaf von Helldorf gezien, mijnheer Hanussen? Hebt u de diepste gedachten gelezen van de leider van de Berlijnse SA?

Hanussen begint zich over het voorhoofd te wrijven.

HANNAH Wanneer hij uit zo'n trance ontwaakt, wrijft hij zich soms minutenlang krachtig over het voorhoofd. Daarna vertelt hij ons dan wat hij zoal heeft gezien...

HANUSSEN De mensen geloven niet dat ik die kracht wérkelijk bezit... Hoe zouden ze ook? Soms geloof ik het zelf niet eens... Dan denk ik dat het weer een truukje van me is, een truukje dat ik onbewust gebruik...

AANKLA Haha! Dààrom gebruikt u dus al die ingewikkelde truuks! Om het publiek te bedonderen!

HANUSSEN Omdat ik niet écht geloof in mijn eigen capaciteiten als helderziende? Het is mogelijk...

HANNAH (*fluistert hem toe*) Omdat je denkt méér goochelaar te zijn dan magiër, papa...

HANUSSEN Het is mogelijk...

Licht uit.

ZESDE SCENE

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

*Licht aan. Er weerklinkt een Weense wals.
Op de tonen van de muziek wordt eerst een lichtspel
zichtbaar op de wanden en het plafond: fluorescerende
sterren, astrologische tekens. Dan verschijnt Hannah, opzij.*

HANNAH In de Lietzenburgerstrasse woonden wij in een huis met een plafond waarop fluorescerende sterren en astrologische tekens waren aangebracht. We gaven een feestje toen we dit huis betrokken.

De moeder verschijnt met een dienblad vol hapjes. De grootvorst en de prinses komen al dansend de scène op. Achter hen aan komt Hanussen, met een glas champagne in de hand, geanimeerd babbelend met de zangeres. Van de tegenovergestelde kant zijn de getuigen A. en B. verschenen, glas champagne in de hand, babbelend met elkaar.

HANNAH Er waren Pruisische prinsessen en Russische grootvorsten op aanwezig, evenals bekende acteurs, zangeressen en andere artiesten.

PRINSES *(hem voorbij dansend)* Herr Hanussen! Hebt u het al gezien?

HANUSSEN Wat gezien, hoogheid?

PRINSES Uw bar!

HANUSSEN *(lacht)* Uiteraard, hoogheid! Ik heb hem zelf ontworpen!

PRINSES Maar er zitten slangen in! En andere reptielen!

HANUSSEN Ik heb er inderdaad een terrarium in ondergebracht, hoogheid.

VORST *(hem voorbij dansend)* U bent toch wel een merkwaardig heerschap, herr Hanussen!

HANUSSEN Dank u voor het compliment, heer grootvorst!

De getuigen komen op de voorgrond; ze kijken verbluft om zich heen.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

GETUIGE A Ah! Toch wel verbluffend, hé? Net een betoverd kasteel!

GETUIGE B Een toverslot!

De Russische grootvorst en de Pruisische prinses houden op met dansen. De grootvorst richt zich tot Hanussen, die zich verwijdert.

VORST Maar we moeten wel bekennen onder de indruk te zijn van uw euh... toverslot, herr Hanussen. *(als hij merkt dat Hanussen al verdwenen is, richt hij zich tot de getuigen)* Nietwaar, heren?

HANNAH Net zoals ze onder de indruk zijn van Hitlers succes.

PRINSES *(wijst omhoog, in een hoek, en fluistert)* Ssst! Daar heb je hem!

GETUIGE A Wie?

PRINSES Hém!

GETUIGE B Is hij er dan ook?

VORST Waar is hij?

PRINSES Men zegt dat hij nauw bevriend is met herr Hanussen!

GETUIGE A Wie?

PRINSES Hij!

ZANGERES Ik zie hem niet.

PRINSES Dààr!

Fade out: muziek.

De prinses wijst omhoog, in een hoek. Allen kijken eerbiedig in die richting, verstommen en verstijven.

HANNAH *(kijkt ook)* Ik zie vader nog altijd op het balkon verschijnen... in de schaduw van Adolf Hitler... De Führer en zijn profeet... Schouder aan schouder... Erik Jan Hanussen, Adolf Hitler... *(sluit krampachtig de ogen)*

De moeder rent af. De gasten komen weer tot leven.

ZANGERES Het is een gouden tijd voor helderzienden en waarzeggers.

PRINSES Bent u al eens bij Fatima geweest?

ZANGERES Nee... Vertel op!

PRINSES Een waarzegster die hokt in een kamertje boven een café in de Friedrichstrasse. Dag en nacht beschikbaar voor adviezen op het gebied van de liefde, de zaken en de politiek.

VORST In de winkelwijken van Berlijn pakken de helderzienden het nog commerciëler aan. Ze huren een fatsoenlijk kantoor en houden zich aan de gebruikelijke openingsuren.

ZANGERES *(fluistert)* Men fluistert dat hij... *(kijkt om zich heen)* ... microfoons heeft laten installeren...

GETUIGE A Over wie heeft ze het?

GETUIGE B Over Hanussen natuurlijk, stommeling.

PRINSES O God! Néé! Dat kàn niet waar zijn! Dat måg niet waar zijn! *(neemt de grootvorst bij de mouw)* Welke stommiteiten heb ik hier allemaal al uitgekraamd, hoogheid? Helpt u mij! Kunt u zich nog herinneren welke...

ZANGERES *(onderbreekt - mysterieus)* In dit huis...

PRINSES *(kijkt nerveus om zich heen, neemt de zangeres bij de arm)* Waar...? Zeg mij wààr? Wààr?

ZANGERES Geen idee... In ieder geval ook in dit huis... Misschien in die al te dure meubels van hem?

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

PRINSES *(zoekend achter het doek)* Achter de donkere gordijnen...?

ZANGERES Hij laat zijn klanten gewoonlijk een tijdje wachten in een sobere wachtkamer. Om de tijd te doden, vertellen ze al eens wat aan de andere klanten. Wanneer ze dan in zijn heiligdom toegelaten worden, weet hij meer over hen dan ze in hun stoutste dromen konden vermoeden.

VORST Dank zij de microfoons?

ZANGERES En dank zij helpers in de wachtkamer, die uiteraard incognito blijven.

GETUIGE A Hij speelt dus bluffpoker?

GETUIGE B Ha! Zo is het niet moeilijk!

VORST Hij zal zich nog veel vijanden maken, die Hanussen.

Hannah springt naar voor en roept in de richting waar Hanussen is verdwenen en waar ook 'hem' (Hitler) werd aangewezen.

HANNAH Is het waar, papa, wat je gasten vertelden? Ben jij een charlatan, papa?

Hanussen verschijnt als een duivel uit een doosje. De gasten schrikken.

HANUSSEN Een charlatan, Hannah? Hebben ze gezegd dat ik een charlatan ben? Och ja... waarom niet... *(wendt zich tot de gasten)* Maar u zult het met mij eens zijn, dames en heren, dat ik in de eerste plaats een goochelaar ben, een toneelspeler, een hypnotiseur! Of niet soms? *(als ze niet reageren, met een snelle handbeweging)* Een vrijwilliger asjeblijf!

PRINSES O nee! Ik niet! Niet ik!

HANUSSEN Waarom niet, mijn waarde prinses? Bent u soms bang voor mij?

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

PRINSES Ik wil niet dat mij overkomt wat al die jonge actrices is overkomen, in die villa aan de Wannsee, bij graaf Wolf von Helldorf...

ZANGERES Ah, von Helldorf! Jong, knap en losbandig!

GETUIGE A Een aristocraat!

GETUIGE B Leider van de Berlijnse SA!

HANUSSEN (*staart de prinses hypnotiserend aan*) Wat is er die jonge actrices dan overkomen, in die villa aan de Wannsee, bij mijn goede vriend graaf Wolf von Helldorf, mijn waarde prinses?

PRINSES U trad daar toch op als ceremoniemeester... bij nachtelijke orgieën...?

Hanussen en de prinses beginnen om elkaar heen te cirkelen; hun blikken laten elkaar niet los.

PRINSES U deed het onder hypnose... met mooie jonge actrices...

HANUSSEN Ze deden maar al te graag mee, mijn mooie jonge prinses...

Terwijl zij om elkaar heen te cirkelen, begint de prinses te hijgen en zich, duidelijk sexueel opgewonden, uit te kleden.

PRINSES U dompelde ze onder in een hypnotische sluimer...

HANUSSEN Slaap, kindje, slaap...

PRINSES ... en liet ze de gevoelens demonstreren waartoe een illusoire coïtus hen inspireerde...

Hannah springt tussen hen beiden in. Allen om haar heen: freeze.

HANNAH Werd mijn vader het slachtoffer van één van zijn slachtoffers uit de villa van graaf von Helldorf, aan de Wannsee?

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

*Hannah springt weer weg. Allen komen weer tot leven.
De prinses wordt er zich meteen van bewust dat zij half
ontkleed te midden van het gezelschap staat, grist haar kleren
bij elkaar en rent snikkend weg. De grootvorst begint
kakelend te lachen.*

VORST Dat was kostelijk, herr Hanussen! Wérkelijk...
kostelijk!

HANUSSEN Is dat zo, hoogheid?

VORST (*nog steeds lachend*) Waartoe je dat soort
dwaze ganzen al kunt inspireren, nietwaar? Kostelijk!
Werkelijk! Kostelijk!

HANUSSEN Denkt u dan dat ik alleen macht heb over dat
soort dwaze ganzen, hoogheid?

VORST Wat dacht je, Hanussen? Wat dacht je?

HANUSSEN Dan zou ik graag zien dat u gaat kraaien als een
haan, mijn waarde grootvorst... (*hem fixerend; hypnotisch*)
Kraaien als een haan... Op mijn teken gaat onze waarde
grootvorst kraaien als een haan... Kraaien als een haan, mijn
waarde...

*De grootvorst gaat in trance en begint op het teken van
Hanussen te kraaien als een haan. Enthousiaste reacties van
de zangeres en de twee getuigen.*

HANUSSEN En nu gaat u loeien als een koe, mijn vriend...
Nu wil ik dat u loeit als een koe... Loeit als een koe, mijn
vriend... Op mijn teken zult u loeien als een koe.

*Hanussen geeft een teken en de grootvorst loeit als een koe.
Enthousiaste reacties van de zangeres en de twee getuigen.*

HANNAH (*tot de zangeres en de getuigen*) Vindt u dit
amusant? (*tot het publiek*) En u?

HANUSSEN En als ik in de handen klap, mijn vriend, zult u
zich niets meer herinneren... Niet meerdat u hebt gekraaid als

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

een haan, mijn vriend... Niet meer dat u hebt geloeid als een koe... Als ik in de handen klapt, zult u zich niéts meer herinneren van dat alles...

Hanussen klapt in de handen en de grootvorst ontwaakt uit zijn trance. Hij begint te lachen.

VORST Kostelijk! Werkelijk! Héél kostelijk, mijn beste Hanussen!

Hij neemt Hanussen bij de schouder en gaat lachend met hem af. De zangeres en de getuigen gaan eveneens af, druk pratend met elkaar.

HANNAH *(tot het publiek)* Waarom ik u dit alles toon? Omdat ik mijn vader niet probeer wit te wassen... Het is moeilijk, omgaan met macht... Hoe meer macht je krijgt, hoe sneller je op een verkeerd spoor raakt... *(kijkt om, naar waar Hanussen is verdwenen)* Ben je ontspoord, papa? Of kan je kleine Hannah je blijven bewonderen? Omdat je mijn papa was, omdat je met een blinddoek voor je ogen allerlei voorwerpen terugvond, omdat je boodschappen in gesloten omslagen ontcijferde, gedachten kon lezen en de toekomst kon zien?

Licht uit..

ZEVENDE SCENE

Licht aan.

Hanussen zit aan een tafel. Hannah staat achter hem.

HANUSSEN In mijn nieuwe nummer zullen de truuks ook eerlijk als truuks worden voorgesteld. Zo zullen de mensen er nog sterker van overtuigd zijn dat de gebeurtenissen die daarna volgen écht zijn.

HANNAH Wat wil je dan precies doen?

HANUSSEN Ik ga een dode oproepen...

HANNAH Dat is de truk?

HANUSSEN Mmm...

HANNAH En wat is het échte gedeelte?

HANUSSEN De dode gaat een voorspelling doen. Enfin, ik ga een voorspelling doen met de stem van die geest. Een wàre voorspelling. En ze zal zo sinister klinken, dat het publiek ze nooit meer zal vergeten!

HANNAH Geloof je echt dat dit het moment is om met zoiets uit te pakken, papa?

HANUSSEN Er is nooit een beter moment geweest.

HANNAH De nazi's laten er geen twijfel meer over bestaan dat ze weinig goeds ophebben met de joden. En wij zijn joden.

HANUSSEN Hitler zal ons geen kwaad doen.

HANNAH Nog niet.

HANUSSEN Ik heb hem geleerd hoe hij op een podium moet praten en bewegen. Hoe hij een hele zaal in zijn ban kan krijgen. En niemand weet dat wij joden zijn. Ik ben Erik Jan Hanussen, de beroemde helderziende. Ik ben toch een Deense baron, Hannah? Of niet soms?

HANNAH Je bent bevriend met iemand die ons hààt.

HANUSSEN Ik ben niét met hem bevriend.

HANNAH Maar het lijkt wel zo.

HANUSSEN Ik doe niet aan politiek. Ik ben voor het variété.

HANNAH Je mag niet meer met zijn soort samenwerken, papa.

HANUSSEN Dat doe ik al lang niet meer, Hannah... *(trekt haar op zijn schoot)* Vandaag of morgen zetten ze dank zij één of andere ingewikkelde intrige de minister van oorlog aan de dijk. Dat is altijd hun grootste vijand geweest. Hij heeft

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Hitlers privé-legertje ontbonden. Zijn opvolger zal die maatregel wel eens gauw ongedaan maken, want het zal een marionet van de nazi's zijn. Je zult wel zien, Hannah. De poppen zullen nu gauw genoeg aan het dansen gaan.

HANNAH En jij, papa? Wat heb jij daar allemaal mee te maken?

HANUSSEN Ik?... Misschien zal ik... Misschien zal ik de man zijn die de poppen doét dansen, Hannah...

HANNAH *(maakt zich van hem los, gaat in een hoek staan, nadenkend - na een pauze)* Hoe weet jij dat allemaal van die minister van oorlog en zo, papa?

HANUSSEN Ik weet het.

HANNAH Dat is het soort informatie dat je alleen van hén kunt krijgen.

HANUSSEN Ik speel niet langer een rol... Ik heb ieder detail zorgvuldig geregeld... De geest mag komen... De geest mag nu bezit nemen van mijn lichaam... Hij mag mijn mond gebruiken als zijn spreekbuis...

Terwijl Hanussen in trance gaat en de ogen sluit, dimt het licht op het podium.

HANUSSEN Kom nu maar, geest... Kom nu maar... Ik wacht... Kom nu maar, geest... Kom nu maar... Hanussen wacht op jou... Hanussen staat open voor jou... Gebruik mijn mond als uw spreekbuis en kom nu maar, geest... Kom nu maar... *(met een hees blaffende stem, op een militaire toon - verandert ook van houding)* Heeft iemand mij soms iets te vragen?

In de zaal staat getuige B. op. Hij krijgt onmiddellijk een spot op hem gericht.

HANNAH *(kijkt naar getuige B.)* Heeft mijn vader hem betaald om deze rol te spelen?

GETUIGE B Wat zal de nabije toekomst het nieuwe

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Duitsland brengen?

HANUSSEN *(met militaire stem en toon)* Nou... Daar heb je bijvoorbeeld onze vredesengel, die ons zo graag onze wapens zou afnemen...Maar dat gebeurt pas met sint-juttemis! En met die meneer zullen wij korte metten maken! Die gaat de laan uit!

In de zaal springt getuige A. op. Spot op hem.

GETUIGE A *(tot de zaal)* Hij heeft het over de minister! De minister van oorlog die ervoor gezorgd heeft dat de SA werd verboden! De minister zal ten val komen! De nazi's krijgen hun privé-legertje terug!

GETUIGE B *(tot Hanussen)* Wanneer moet dat gebeuren?

HANUSSEN *(met militaire stem en toon - na een lange pauze)* Binnen acht... en twintig... dagen...

Spots uit. Meer licht op podium. Hanussen: freeze.

HANNAH Achtentwintig dagen later komt het verrassende bericht dat de minister van oorlog is afgetreden. Een simpel maar doeltreffend complot heeft hem ten val gebracht.

Trommen roffelen. Marstempo. Doodstrommen.

HANNAH In december 1932 is Hitlers toekomst nog onzeker. Hij wil de dictator van Duitsland worden, maar dat lijkt er voorlopig niet in te zitten. In een depressieve bui vraagt hij mijn vader zijn horoscoop te trekken. Op nieuwjaarsdag biedt vader hem schriftelijk een geheimzinnige voorspelling aan.

Hanussen zingt op het ritme van de trommen:

*De weg naar het doel is nog geblokkeerd,
uw ware vrienden zijn nog getroubleerd.
Maar in drie dagen, uit drie landen
zal dank zij de bank alles veranderen.*

HANNAH Hitler heeft net een uitnodiging ontvangen.

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

Binnen drie dagen wordt hij verwacht op een geheim onderhoud met een hooggeplaatst politicus, in het huis van een bankier.

HANUSSEN:

*Op de voorlaatste dag van de nieuwe maan
staat u op een keerpunt, komt de orkaan.
Geen adelaar heeft u de weg kunnen wijzen,
de wereld beeft nu Duitsland zal verrijzen!*

HANNAH In het huis van de bankier krijgt Hitler te horen dat hij het hoofd van een nieuwe regering kan worden. Alle socialistische, communistische en joden mag hij verdrijven uit alle leidende posities in het land. Op de voorlaatste dag van de maand, staat hij voor zijn doel en zijn keerpunt.

HANUSSEN:

*Op de grond valt alles wat rot is en jood.
Uw vijanden klagen en vallen dood.*

HANNAH Dertig januari 1933. Adolf Hitler wordt benoemd tot rijkskanselier en krijgt alle macht in handen. Hij moet alleen nog afrekenen met zijn oudste en gevaarlijkste tegenstanders, en opent dus de jacht op de communisten.

Fade out: trommen.

HANUSSEN Ze hebben het voortdurend over een louterend vuur dat ze zullen ontsteken. Het zal alles verteren wat tot verraad kan leiden. Ze willen iets in brand steken, geloof ik. Maar ik weet niet wàt...

HANNAH Drieëntwintig februari 1933. Mijn vader geeft een voorstelling in een theater, waar heel wat invloedrijke Berlijners aanwezig zijn. Men overhandigt hem brieven waarin vragen worden gesteld, die hij blindelings beantwoordt.

Getuige A. doet Hanussen een blinddoek om. Getuige B. bezorgt hem een omslag. Hij betast de omslag, concentreert zich.

HANNAH Stilte! Papa concentreert zich!

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

HANUSSEN (*prevelend*) Meneer Hanussen... Zal ik lid van het parlement worden?

Na een lange pauze rukt Hanussen de blinddoek af en roept:

HANUSSEN Parlements lid!? Maar meneer... Het gebouw waarin ons parlement vergadert, de Rijksdag... Het bestaat niet meer! Vlammen! Ik zie vlammen in de koepel! De hemel van Berlijn kleurt vuurrood! De Rijksdag brandt! (*zakt op zijn knieën en fluistert*) De vraag is alleen... wie stak hem aan?

HANNAH Hebben ze mijn vader daarom neergeknald?

HANUSSEN De vraag is alleen...

HANNAH Hebben ook de bruinhemden zijn laatste woorden gehoord?

HANUSSEN ... wie stak hem aan?

HANNAH Waren ze bang dat de beroemde ziener zou onthullen dat het de bruinhemden zélf waren die de Rijksdag in brand hadden gestoken?

HANUSSEN Wie stak hem aan...?

HANNAH Waren ze bang dat ze de schuld niet meer in de schoenen van de communisten zouden kunnen schuiven?

HANUSSEN Geen nazi... Geen communist... Ik ben altijd voor verscheidenheid geweest... Voor het variété...

Vier revolverschoten. Hanussen valt omver, naar zijn borst grijpend, alsof hij door kogels wordt doorzeefd. Hannah krimpt ineen.

Getuige A. komt bij het lichaam van Hanussen staan, onderzoekt het.

GETUIGE A (*tot Hannah*) Uw vader was zo dom geld te lenen aan graaf Wolf von Helldorf. (*haalt Hanussens portefeuille uit zijn binnenzak*) Hij was zo dom de schuldbekentenissen in zijn portefeuille te bewaren... Als een

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

soort talisman... (*opent de portefeuille*) De portefeuille is er nog... Maar de schuldbekentenissen zijn verdwenen...

HANNAH Denkt u... Denkt u dat graaf von Helldorf mijn vader heeft vermoord?

GETUIGE A Wie anders? Hij was de leider van de SA. Hij was almachtig.

HANNAH Maar mijn vader werd toch beschouwd als... als een vertrouweling van de Führer?

GETUIGE A Ten onrechte.

HANNAH Zou zelfs iemand als von Helldorf het aandurven een vertrouweling van de Führer neer te kogelen, omdat hij bij hem in het krijt stond?

Getuige B. komt op.

GETUIGE B Uw vader mocht dan wel de hoftovenaar van de nazi's zijn... Toen zij erachter kwamen dat zijn ware naam niet Erik Jan Hanussen was, maar Herschel Steinschneider, was de maat vol! Toen ze uitvisten dat hij geen Deense baron was, maar de zoon van een joodse koopman uit Prossnitz in Bohemen, moesten ze hem wel een kogel in de rug schieten!

HANNAH De vieze jood die hen jarenlang een rad voor de ogen had gedraaid...

GETUIGE B U zegt het.

HANNAH Natuurlijk mocht het niet uitlekken dat een jood hen voor schut had gezet... En daarom gaven ze hem nog gauw een fatsoenlijke begrafenis en voerde de Führer in eigen persoon het woord aan zijn graf...

GETUIGE B Zo is het.

HANNAH Nee, zo is het niét!... Er zijn genoeg gevallen bekend van joodse mannen en vrouwen die té bruikbaar waren voor de nazi's, en van wie ze de afkomst dus grondig hebben weggeschminkt. Mijn vader wàs bruikbaar voor hen... Het probleem was dat hij dat niet langer wílde zijn... Hij was

De Fuhrer en de illusionist, www.cts-producties.nl

gevaarlijk geworden voor Hitler... Hij had 'm geleerd hoe je een redevoering moest houden... Stel je voor dat het bekend raakte hoe Adolf Hitler zijn succes als redenaar te danken had aan een goochelaar!

GETUIGE A (*brullend*) Waarom werd Hanussen dan vermoord?
& B.

HANNAH Zijn laatste voorspelling... Hij begon zich tegen de nazi's te keren...

GETUIGE A (*roepend*) Waarom werd Hanussen vermoord?
& B

HANNAH Een vette kluit voor de journalisten...

GETUIGE A (*spreektoon*) Waarom werd Hanussen vermoord?
& B.

HANNAH Maar de koppen in hun kranten werden steeds kleiner en al gauw stelden zij geen vragen meer...

GETUIGE A (*fluisterend*) Waarom werd Hanussen vermoord?
& B.

HANNAH Stelden zij zich geen enkele vraag meer...

GETUIGE A (*onhoorbaar, lippend*) Waarom werd Hanussen
& B. vermoord?

HANNAH Behalve wanneer de Führer daar het bevel toe gaf...

*De getuigen gaan af.
Licht fade out.*

**De laatste scènes missen in deze
zichtzending**